

Ocene in poročila – Reviews and Reports

Nataša Henig Miščič, Carniolan Saving Bank: Shaping Financial Landscape in Slovenian Territory. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2025, 357 str.



Nataša Henig Miščič je od leta 2016 zaposlena kot raziskovalka na Inštitutu za novejšo zgodovino, od leta 2021 sodeluje tudi kot asistentka na Fakulteti za humanistične študije Univerze na Primorskem. Raziskuje gospodarsko in socialno zgodovino druge polovice 19. in prve polovice 20. stoletja. Posveča se vprašanju ekonomskega nacionalizma in razvoju finančnih ustanov, s posebnim poudarkom na kreditni politiki. V svojem doktorskem delu je raziskovala temo Kranjske hranilnice in gospodarskega razvoja Kranjske, prav tako je objavila več člankov, ki obravnavajo Kranjsko hranilnico. Sodeluje tudi v več raziskovalnih programih in projektih.

Publikacija je smiselno in sistematično strukturirana, ob sklepu, povzetku, navedbi virov in literature, grafičnih ter tabelarnih prikazih jedro predstavlja sedem obsežnih poglavij. Poglobljeno analizo odraža klasični zgodovinski pristop pri raziskavi, metodologija temelji na neraziskanem arhivskem gradivu, rezultat tega pa je izvirno znanstveno delo. Terminologija znanstvenega aparata in jezikovna raba ustrezata kriterijem in ravni znanstvenega dela. Gre za zgodovinsko raziskavo o vplivni finančni instituciji, ki je imela ključno vlogo pri oblikovanju gospodarskega in nacionalnega življenja na slovenskem ozemlju v tistem obdobju.

Kot je znano, je bila Kranjska hranilnica prvi finančni zavod na slovenskem ozemlju. Ustanovljena je bila leta 1820 v Ljubljani, glavnem mestu Kranjske, dežele v avstrijskem delu habsburške monarhije. Osem let je poslovala pod imenom Ljubljanska hranilnica, nato so jo preimenovali v Ilirsko hranilnico. Leta 1845 je postala Kranjska hranilnica, leta 1931 pa so jo s podržavljanjem preimenovali v Hranilnico Dravske

banovine. Njeno zadnje ime, med drugo svetovno vojno, je bilo Hranilnica Ljubljanske pokrajine. Decembra 1945 so jo priključili Mestni hranilnici ljubljanski. Bila je novost ne samo v slovenskem prostoru, temveč tudi v avstrijskem, saj je bila druga takšna hranilnica v habsburški monarhiji. Avtorica obravnava obdobje od ustanovitve Kranjske hranilnice leta 1820 do razpada avstro-ogrske monarhije leta 1918. Hranilnica je opravljala večplastno delo – zbirala vloge, vodila kreditno poslovanje v deželi, bila posrednica na polju mikrofinanc; sprejemala je tudi vloge v vseh oblikah, ki so stalno naraščale (v letih 1875 do 1905 so se povečale za sedemkrat). Dodana vrednost monografije je, da obravnava tudi medvojno obdobje in vprašanja, s katerimi se je hranilnica soočala takrat. Osvetljena je vloga hranilnice v gospodarskem, socialnem, političnem in nacionalnem okviru. Preplet politike in nacionalizma z gospodarskim razvojem je vplival na spremembe, 'ki so bile predpogoj za mobilizacijo finančnih virov družbenih slojev, ki prej niso imeli dostopa do bančnih storitev'. Izstopali so hipotekarna posojila in nakupi državnih vrednostnih papirjev. Znani so bili tudi domači hranilniki za spodbujanje mladine k varčevanju.

Miščič poudarja, kako je Kranjska hranilnica delovala kot ključni akter v boju za ekonomsko hegemonijo na Kranjskem. Njeno raziskovanje prinaša dragocene uvide v to, kako so finančne institucije služile kot platforme za uveljavljanje nacionalnih interesov. Osvetli, kako so slovenski politiki in ekonomisti spodbujali varčevanje Slovencev in usmerjali ta kapital v slovenske podjeme, s čimer so zmanjševali odvisnost od bank in ustanov, ki so jih vodili Nemci. Prav tako analizira, kako je hranilnica sodelovala v kapitalski vojni z nemškimi finančnimi institucijami in kakšno vlogo je imela v političnih konfliktih, kot je bil spor o jeziku poslovanja v bankah in hranilnicah. Dejavnost hranilnice ni bila le gospodarska, ampak tudi socialna in kulturna. V skladu z zakonsko obvezo je del dobička namenjala za javne in dobrodelne namene. Podpirala je šole, bolnišnice, socialne ustanove in podobno, kar je imelo velik vpliv na izboljšanje življenjskih razmer. Podpirala je tudi slovenske nacionalno-kulturne institucije (npr. slovenska društva), kar je dodatno krepilo slovensko identiteto. Avtorica obravnava tudi vlogo vodilnih osebnosti hranilnice, analizira odločanje in strategije, s katerimi so slovenski predstavniki prevzeli nadzor nad institucijo in jo spremenili v orodje za uveljavljanje nacionalnih interesov.

Znanstvena monografija Nataše Henig Mišič je izvirno znanstveno delo, ki omogoča ključen vpogled v to, kako je Kranjska hranilnica postala gonilo slovenske nacionalne emancipacije in gospodarske modernizacije na prelomu 19. in 20. stoletja. Delo je pomembna pridobitev za širšo strokovno in laično javnost ter velik doprinos na področju slovenske gospodarske in finančne zgodovine. V veliko pomoč bo zgodovinarjem, ekonomistom, pa tudi drugim sorodnim humanističnim in družboslovnim vedam. Seveda pa je priporočljiva tudi za laično občinstvo in za vsakogar, ki ga zanima gospodarska in finančna zgodovina zadnjih desetletij.

Aleksander Lorenčič